

I

(Tiedonantoja)

NEUVOSTO

Toimenpideohjelma tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla

(2001/C 12/01)

Amsterdamin sopimuksella sisällytettiin Euroopan yhteisön perustamissopimukseen uusi IV osasto, joka käsittää yksityiskohtaiset määräykset siviilioikeudellisesta yhteistyöstä.

Tampereella 15. ja 16. lokakuuta 1999 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa haluttiin antaa pontta tälle yhteistyölle ja asettaa sille tarkat suuntaviivat: "Tehostettu oikeudellisten päätösten ja tuomioiden vastavuoroinen tunnustaminen ja vaadittava lainsäädännön lähentäminen parantaisivat viranomaisten välistä yhteistyötä ja yksilön oikeuksien oikeudellista suojaa". Siellä hyväksyttiin vastavuoroisen tunnustamisen periaate, josta olisi tultava "oikeudellisen yhteistyön peruskivi sekä yksityisoikeudellisissa että rikosasioissa unionissa".

Siviilioikeuden osalta Tampereen Eurooppa-neuvosto suositti yhä vähentämään "välivaiheita, jotka ovat yhä edellytyksenä päätösten ja tuomioiden tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa". "Ensi vaiheessa olisi poistettava nämä välivaiheen menettelyt vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia vaatimuksia koskevien ratkaisujen osalta sekä tiettyjen perheoikeudellisissa asioissa (esim. elatusvaateista ja tapaamisoikeudesta) annettujen tuomioiden osalta. Nämä päätökset tunnustettaisiin sellaisinaan kaikkialla unionissa ilman välivaiheen käsittelyä tai ilman että täytäntöönpanosta voidaan perustellusti kieltäytyä. Tähän voitaisiin liittää tiettyjä siviiliprosessioikeutta koskevia vähimmäisvaatimuksia".

Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa ja komissiota hyväksymään vuoden 2000 loppuun mennessä toimenpideohjelman vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamiseksi ja lisäsi, että "tässä ohjelmassa olisi myös aloitettava eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen ja niiden prosessioikeudellisten seikkojen käsittely, joiden osalta yhteiset vähimmäisvaatimukset katsotaan tarpeellisiksi, jotta helpotettaisiin vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista jäsenvaltioiden keskeisiä oikeusperiaatteita noudattaen".

Brysselissä 27. syyskuuta 1968 tehdyssä yleissopimuksessa vahvistetaan jäsenvaltioiden kesken noudatettavat säännöt tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Tuota yleissopimusta on muutettu useasti uusien valtioiden liittyttyä Euroopan yhteisöön⁽¹⁾, ja sitä ollaan parhaillaan muuntamassa asetukseksi⁽²⁾.

⁽¹⁾ Brysselin yleissopimuksen konsolidoitu versio on julkaistu EYVL:ssä C 27, 26.1.1998.

⁽²⁾ Asetusta on tapana kutsua Bryssel I -asetukseksi.

Yhteisön muita merkittäviä saavutuksia alalla ovat ns. Bryssel II -asetus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskeissa asioissa sekä asetus maksukyvyttömyysmenettelyistä⁽¹⁾.

Periaate tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla ei siis ole uusi jäsenvaltioiden kesken. Kuitenkin sen toteutuminen on tähän mennessä ollut rajoitettua kahdesta keskeisestä syystä. Ensinnäkään voimassa olevien oikeusvälineiden soveltamisalaan eivät kuulu useat yksityisoikeudelliset asiat. Tämä koskee mm. aviosuhteeseen perustumattomia perherakenteita sekä aviovarallisuussuhteita ja perintöasioita.

Toisena syynä on, että nykyiset säädökset sisältävät edelleen tiettyjä esteitä oikeuden päätösten vapaalle liikkuvuudelle. Välivaiheen menettelyjä jossain jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanemiseksi toisessa jäsenvaltiossa pidetään yhä liian hankalina. Tulevalla Bryssel I -asetuksella ei saada poistettua kaikkia tuomioiden vapaan liikkuvuuden esteitä unionista, vaikka sillä muutetaankin ja yksinkertaistetaan päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa.

Aiheesta keskusteltiin oikeus- ja sisäasiainministerien epävirallisessa kokouksessa Marseillessa 28. ja 29. heinäkuuta 2000.

Tässä toimenpideohjelmassa vahvistetaan lopulliset tavoitteet ja välitavoitteet vastavuoroisen tunnustamisen toteuttamisen valmistelulle unionissa tulevana vuosina. Siinä suositellaan toimenpiteitä, joilla voidaan helpottaa niin taloudellisten toimijoiden toimintaa kuin kansalaisten jokapäiväistä elämää.

Ohjelmaan sisältyy toimenpiteitä, jotka koskevat jossain jäsenvaltiossa tehtyjen päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa. Tämä edellyttää yhdenmukaisten oikeudellista toimivaltaa koskevien sääntöjen antamista, kuten on jo tehty Brysselin yleissopimuksessa ja Bryssel II -asetuksessa. Tämä ohjelma ei vaikuta lainkaan valmistelutyöhön muilla siviilioikeudellisen yhteistyön aloilla, esimerkiksi lainvalinta-asioissa. Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamistoimilla, jotka voidaan joskus sisällyttää samoihin säädöksiin kuin tuomioistuinten toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista sekä täytäntöönpanoa koskevat säädökset, voidaan edistää päätösten vastavuoroista tunnustamista.

Valittuja toimia toteutettaessa otetaan huomioon muissa kansainvälisissä järjestöissä hyväksytyt tai neuvoteltavana olevat oikeusvälineet.

Ohjelman laatimiseksi on sovittu seuraavasta menettelytavasta:

- määritetään alat, joilla parannuksia tarvitaan,
- arvioidaan, minkälaiset parannukset ovat mahdollisia, kuinka ne toteutetaan ja minkälaisia vaikutuksia niillä on,
- päätetään parannusten toteutusvaiheista.

I VASTAVUOROISEN TUNNUSTAMISEN ALAT

konkurssi, sosiaaliturva ja välimiesmenettely. Vuoden 1968 yleissopimuksen korvaavan uuden Bryssel I -asetuksen soveltamisala pysyy samana.

TILANNEKATSAUS

Perusasiakirjana on vuoden 1968 Brysselin yleissopimus, joka käsittää kaikki siviili- ja kauppaoikeuden alat paitsi ne, jotka on nimenomaan jätetty sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Ne nimetään sopimuksessa tyhjentävästi: luonnollisten henkilöiden oikeudellinen asema, oikeuskelpoisuus tai oikeus-toimikelpoisuus, aviovarallisuussuhteet, perintö ja testamentti,

Muut oikeusvälineet: Brysselin yleissopimusta täydentävät oikeusvälineet eivät vielä kata kaikkia tuon vuonna 1968 tehdyn sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jätettyjä aloja.

⁽¹⁾ Neuvoston asetukset (EY) N:o 1347/2000 ja (EY) N:o 1346/2000, 29.5.2000 (EYVL L 160, 30.6.2000).

Bryssel II -asetusta, joka annettiin 29. toukokuuta 2000, sovelletaan avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömyksiä julistamista koskeviin siviiliprosesseihin sekä puolisoitten yhteisten lasten huoltoa koskeviin siviiliprosesseihin edellä tarkoitettujen avioliitto-oikeuden alaan kuuluvien kanteiden yhteydessä.

Seuraavat tilanteet eivät siis kuulu minkään jäsenvaltioiden kesken sovellettavissa olevan oikeusvälineen soveltamisalaan:

- tietyt avioero- tai asumusero-oikeudenkäyntiin liittyvät seikat, jotka eivät kuulu Bryssel II -asetuksen soveltamisalaan (erityisesti lasten huoltoa koskevat päätökset, joilla muutetaan avioeron tai asumuseron yhteydessä tehtyjä päätöksiä)
- aviosuhteeseen perustumattomat perherakenteet
- aviovarallisuussuhteet
- testamentti ja perintö.

Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29. toukokuuta 2000 annettua asetusta sovelletaan velallisen maksukyvyttömyydestä johtuvaan kaikkia hänen velkojaan koskevaan menettelyyn, jossa velallinen menettää osittain tai kokonaan määräysvallan omaisuuteensa ja jossa määrätään selvittäjä⁽¹⁾.

EHDOTUKSET

A VOIMASSA OLEVIIN OIKEUSVÄLINEISIIN TOISTAISEKSI KUULUMATTOMAT ALAT

Parannukset ovat välttämättömiä erityisesti perheoikeuden alalla. Oikeusvälineitä laaditaan seuraavilla kahdella alalla:

1 Kansainvälinen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano seuraavilla aloilla: aviovarallisuussuhteiden purkaminen, avoparien eron varallisuus oikeudelliset seuraukset ja perintöasiat

Aviovarallisuussuhteet ja perintöasiat olivat jo joulukuussa 1998 hyväksytyn Wienin toimintasunnitelman ensisijaisten toimien joukossa. Aviositeen löyhymisen tai purkautumisen vuoksi puolisoitten eläessä tai jommankumman kuoltua tehtyjen päätösten taloudelliset vaikutukset ovat kiistatta erittäin merkittäviä Euroopan oikeusalueen toteutumisen kannalta. Tässä yhteydessä olisi mahdollisesti tehtävä ero aviovarallisuussuhteiden ja perintöä koskevien asioiden välillä oikeusväli-

neiden laatimiseksi. Siksi selvitetään aviovarallisuussuhteiden ja perintöasioiden keskinäistä yhteyttä jäsenvaltioiden lainsäädännössä.

Käsitellään myös avoparien eron varallisuus oikeudellisia seurauksia, jotta voitaisiin tarkastella perheoikeuden alan varallisuus kysymyksiä kokonaisuudessaan.

2 Kansainvälinen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano lasten huollon alalla ja muihin kuin varallisuus kysymyksiin liittyvissä kysymyksissä avoparien erotessa

a) Aviosuhteeseen perustumattomat perherakenteet

Bryssel II -asetuksen soveltamisalaa on täydennettävä nykyisen yhteiskunnallisen tilanteen huomioon ottamiseksi: pareja muodostuu yhä useammin ilman aviosuhteiden solmimista, ja avioliiton ulkopuolella syntyvien lasten määrä kasvaa merkittävästi.

Tämän uuden yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi Bryssel II -asetuksen soveltamisalaa on laajennettava, mahdollisesti erillisellä välineellä, erityisesti päätöksiin, jotka käsittelevät avoparin lasten huoltoa.

b) Muut huoltopäätökset kuin ne, joilla muutetaan avioeron tai asumuseron yhteydessä tehtyjä päätöksiä

Bryssel II -asetuksen määräykset koskevat vain avioliittoasiain käsittelyyn liittyviä päätöksiä. Koska niiden jälkeen tehdään usein muita merkittäviä avio- tai asumuseron yhteydessä tehdyissä päätöksissä määrättyjä huoltoon liittyviä ehtoja mahdollisesti muuttavia päätöksiä, on tärkeätä, että Bryssel II -asetuksen määräykset toimivallasta sekä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta koskisivat myös niitä. Tämän on koskettava niin avio- kuin avopareja koskevia asumuseropäätöksiä.

Uusilla aloilla, joilla ei vielä ole lainkaan säännöksiä, on suunniteltujen oikeusvälineiden soveltamisalan arvioimiseksi syytä tarkastella jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön sekä voimassa olevien kansainvälisten välineiden tilannetta.

B VOIMASSA OLEVIIN OIKEUSVÄLINEISIIN JO KUULUVAT ALAT

On tehostettava nykyisten menettelyjen toimivuutta vähentämällä tuomioistuinten päätösten vapaan liikkuvuuden esteitä tai poistamalla ne. Tampereen päätelmissä viitataan yleisesti koko siviilioikeuden alaan, mutta korostetaan myös, että ensin

⁽¹⁾ Soveltamisalaan eivät kuulu maksukyvyttömyysmenettelyt, joiden kohteena on vakuutus- tai luottolaitos, sijoituspalveluyritys, jonka tarjoamiin palveluihin liittyy sivullisten varojen tai arvopapereiden hallintaa, taikka yhteissijoitusyritys.

olisi poistettava välivaiheen menettelyt kaupan ja kuluttajaoikeuden alan vähäisten vaatimusten osalta sekä tiettyjen perheoikeuden alan oikeudenkäynneissä (esim. elatusvaateista ja tapaamisoikeudesta) annettujen tuomioiden osalta.

Kyse on siis kahdesta keskeisestä alasta: toisaalta perheoikeudesta, erityisesti tapaamisoikeudesta ja elatusvaateista, ja toisaalta kauppaoikeudellisista ja kuluttajansuojakysymyksistä. Näitä aloja pidetään ensisijaisen tärkeitä.

1 Tapaamisoikeus

Ranska on jo tehnyt aloitteen eksekvatuurimenettelyn poistamisesta pantaessa täytäntöön Bryssel II -asetuksen soveltamisalaan kuuluvan päätöksen mukaista tapaamisoikeutta rajojen yli.

2 Elatusvaateet

Tämä erikseen Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmissä mainittu kysymys koskee, kuten edellinenkin, suoranaisesti kansalaisten jokapäiväistä elämää. Elatusvaateiden tehokkaan ja nopean perinnän varmistaminen onkin välttämätöntä lukuisten Euroopan kansalaisten hyvinvoinnille. Tämä ei kuitenkaan välttämättä edellytä erillisen oikeusvälineen antamista. Elatusvaateet kuuluvat jo Brysselin yleissopimuksen ja tulevan Bryssel I -asetuksen piiriin, mutta ajan mittaan elatusvaateilta olisi poistettava eksekvatuurimenettely, mikä tehostaisi elatusvelkojen käytettävissä olevia keinoja oikeuksiensa täytäntöönpanemiseksi.

3 Riidattomat saatavat

Yhteisön ensisijaisimpia toimia on oltava eksekvatuurimenettelyn poistaminen riidattomilta saatavilta.

Käsitteen ”riidattomat saatavat” sisältö täsmennetään ohjelman myötä laadittavien oikeusvälineiden rajoja määriteltäessä. Tällä hetkellä käsite koskee yleisesti tilanteita, joissa velkojalle, mikäli velallinen ei todistettavasti ole kiistänyt velkansa laatua tai suuruutta, myönnetään täytäntöönpanoperuste kyseistä velallista vastaan.

On jo sinänsä ristiriitaista, että eksekvatuurimenettely voi viivästyttää riidattomia saatavia koskevien päätösten täytäntöönpanoa. Siksi on perusteltua, että tämä ala on ensimmäisiä, joilta eksekvatuurimenettely poistetaan. Maksamatta olevat saatavat on liike-elämässä voitava periä nopeasti, ja tämä kysymys onkin jatkuvasti etusijalla talouspiireissä, joille sisämarkkinoiden moitteeton toiminta on tärkeää.

4 Vähäiset vaatimukset

Pikkuriitojen käsite, johon Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmissä viitataan, sisältää sellaisia merkitykseltään erilaisia tilanteita, joissa jäsenvaltiot noudattavat erilaisia menettelyjä. Tampereen päätelmissä tarkoitettujen, vähäisiä vaatimuksia koskevien rajat ylittävien oikeudenkäyntien yksinkertaistaminen ja nopeuttaminen helpottaisi päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa yhteisten erityisten menettelysääntöjen tai vähimmäisvaatimusten laatimisen ansiosta⁽¹⁾.

II VASTAVUOROISEN TUNNUSTAMISEN ASTEET

TILANNEKATSAUS

Vastavuoroisen tunnustamisen nykyinen laajuus

Voimassa oleviin oikeusvälineisiin toistaiseksi kuulumattomilla aloilla ulkomaisten tuomioistuinten päätösten tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa noudatetaan pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntöä sekä alan voimassa olevia kahden- tai monenvälisiä kansainvälisiä sopimuksia.

Voimassa oleviin oikeusvälineisiin kuuluvilla aloilla on kahdenasteista tunnustamista.

Ensimmäisestä asteesta on edelleen kyse vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksessa sekä Bryssel II -asetuksessa: tunnustaminen on automaattista, ellei asiaa ole riitautettu; tuomio julistetaan pyynnöstä täytäntöönpanokelpoiseksi (eksekvatuuri), mutta pyyntö on kuitenkin mahdollista hylätä jostain kyseisessä oikeusvälineessä tyhjentyvästi mainituista syistä. Kyse on siis yksinkertaisemmasta eksekvatuurimenettelystä kuin yleensä jäsenvaltioiden lainsäädännön soveltamisen perusteella.

Toisen asteen tunnustaminen tuli mahdolliseksi Brysselin ja Luganon yleissopimusten tarkistuksen myötä ja sitä sovelletaan vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen korvaavan Bryssel I -asetuksen hyväksymisen jälkeen: menettely, jolla tuomio todetaan täytäntöönpanokelpoiseksi, on tuntuvasti keveämpi. Päätös annetaan tiettyjen muodollisuuksien täytyttyä, ja toinen osapuoli voi riitauttaa sen vasta tämän jälkeen (ns. riita-asian asianosaisuuden kääntämismenettely). Tämä keveämpi eksekvatuurimenettely koskee kaikkia voimassa olevan, vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen mukaisia aloja sekä 29. toukokuuta 2000 annetun asetuksen mukaisia maksu- ja maksuvelvoitteiden menettelyjä.

⁽¹⁾ Komissio laatii vertailututkimuksen tältä alalta jäsenvaltioille osoitettavan kyselyn perusteella.

EHDOTUKSET

Vastavuoroisen tunnustamisen edistäminen

A VASTAVUOROISTA TUNNUSTAMISTA VÄLITTÖMÄSTI KOSKEVAT TOIMENPITEET

1 Voimassa oleviin oikeusvälineisiin kuulumattomat alat

On ensin asteittain pyrittävä Bryssel II -asetuksen mukaisesti nykyisin saavutettavilla olevaan tasoon ennen tulevan Bryssel I -asetuksen mukaista tai vielä korkeampaa tasoa. Joissain tapauksissa on kuitenkin mahdollista siirtyä välivaiheita suoraan laajempaan vastavuoroiseen tunnustamiseen.

2 Voimassa oleviin oikeusvälineisiin kuuluvat alat

Näillä aloilla on pyrittävä vielä pidemmälle kahdenlaisin toimin.

a) Ensivaiheen toimet: vähennetään edelleen välivaiheen toimenpiteitä ja tehostetaan tuomiovaltiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutuksia pyynnön vastaanottavassa valtiossa.

- i) Vähennetään perusteita, joiden nojalla voitaisiin kieltäytyä tunnustamasta tai panemasta täytäntöön ulkomaista päätöstä (esimerkiksi poistetaan yleistä oikeusjärjestystä koskeva "ordre public" -peruste ottaen huomioon minkälaisissa tapauksissa jäsenvaltioiden tuomioistuimet sitä nykyisin käyttävät).

- ii) Väliaikainen täytäntöönpano: päätös, jonka täytäntöönpanokelpoisuus todetaan pyynnön vastaanottavassa maassa, olisi sellaisenaan täytäntöönpanokelpoinen väliaikaisesti tai varauksellisesti siitä huolimatta, että siihen mahdollisesti oltaisiinkin hake-massa muutosta.

Tämä edellyttää Bryssel I -asetusesityksen 47 artiklan 3 kohdan muuttamista (Brysselin yleissopimuksen 39 artiklan ensimmäinen kohta).

- iii) Euroopan tason turvaamistoimilla mahdollistetaan se, että jäsenvaltiossa tehty päätös sallii turvaamistoi-miin ryhtymisen velallisen omaisuuden suhteen koko unionin alueella.

Tämä mahdollisuus, jota ei ole Bryssel I -asetusluon-noksessa, sallisi esimerkiksi velallistaan koskevan tuomion jossain jäsenvaltiossa hankkineen henkilön, olettaen, että velallinen kyseenalaistaa saatavien ta-kaisinmaksun, jädäyttää kyseisen velallisen omaisuus-

den turvaamistoimena toisessa jäsenvaltiossa joutu-matta turvautumaan mihinkään lisämenettelyyn. Nämä toimenpiteet eivät mitenkään vaikuta siihen mahdollisuuteen, että kansallisessa lainsäädännössä tietyn tyyppinen omaisuus määritellään sellaiseksi, että sitä ei voida takavarikoida.

- iv) Takavarikoinnin parantaminen esimerkiksi pankki-talletusten takavarikon käyttöönottolla Euroopassa: kun päätös on vahvistettu täytäntöönpanokelpoisek-si jäsenvaltiossa, jossa se on annettu, voitaisiin missä tahansa toisessa jäsenvaltiossa turvaamistoimena ta-kavarikoida pankissa olevia velallisen varoja ilman eksekvatuurimenettelyä ja ilman muita toimenpitei-tä. Päätöksestä tulisi täytäntöönpanokelpoinen aina-kin tuon toimenpiteen osalta maassa, jossa takava-rikko suoritetaan, ellei velallinen tätä kiistä.

b) Toisen vaiheen toimet: poistetaan välivaiheen toimenpiteet

Kun vastaanottavan valtion tuomioistuimelta poistetaan kokonaisuudessaan toimivalta tutkia ulkomaisen tuo-mioistuimen päätös, tuo jäsenvaltion asiakirja voi liikkua vapaasti Euroopan yhteisön alueella ja siihen suhtaudu-taan kussakin pyynnön vastaanottavassa valtiossa kuten siellä annettuun päätökseen.

Tietyillä aloilla eksekvatuurimenettelyä poistettaessa voi-taisiin ottaa käyttöön todellinen, yhteisössä vahvistetun yhtenäisen tai yhdenmukaistetun⁽¹⁾ erityismenettelyn tu-loksena saatu eurooppalainen täytäntöönpanoperuste.

B VASTAVUOROISEN TUNNUSTAMISEN LIITÄNNÄISTOIMEN- PITEET

1 Riita-asioiden oikeudenkäynnin tiettyjä näkökohtia koskevat vähimmäisvaatimukset

Joskus voi olla tarpeen ja suorastaan välttämätöntä sopia Euroopan tasolla tietyistä menettelysäännöistä, jotka olisivat yhteisiä vähimmäistakuita ja vahvistaisivat jäsenvaltioiden oi-keusjärjestelmien välistä luottamusta. Näillä takuilla voitaisiin varmistaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten ehdoton noudattaminen, mitä jo ihmisoikeuksien ja perusva-pauksien suojaamiseksi tehty eurooppalainen yleissopimuskin edellyttää.

⁽¹⁾ Kyseeseen voisi tulla joko asetuksessa vahvistettu yhtenäinen menettely tai direktiivin mukaisesti joka jäsenvaltiossa käyttöön otettava yhdenmukaistettu menettely.

Kunkin aiotun toimen kohdalla pohditaan näiden tiettyjen vähimmäistakuiden laatimista niiden käyttökelpoisuuden ja tehtävän selvittämiseksi. Joillain aloilla vähimmäistakuista sopiminen saattaisi olla lähtökohtana toivotulle edistymiselle, varsinkin suunniteltaessa eksekvatuurimenettelyn poistamista.

Jos vähimmäistakuista sopiminen vaikuttaa riittämättömältä, olisi pyrittävä yhdenmukaistamaan menettelyjä.

Jotta otettaisiin huomioon jäsenvaltioiden tunnustamat oikeuden perusperiaatteet, suositetaan erityisesti toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähimmäistakuiden laatiminen tai menettelyjen tietty yhdenmukaistaminen lasten huoltoa koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevia päätöksiä varten (mukaan lukien tapaamisoikeutta koskevat päätökset). Siinä yhteydessä käsitellään erityisesti kysymyksiä, jotka liittyvät lapsen edun huomioon ottamiseen ja lapsen asemaan menettelyssä.

Jotta voitaisiin lisätä oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannon luottamuksellisuutta, tehokkuutta ja nopeutta, jotka ovat selvästikin jäsenvaltioiden oikeuslaitosten välisen luottamuksen perustekijöitä, ryhdytään yhdenmukaistamaan alan sääntöjä tai laaditaan vähimmäisvaatimukset.

Kun oikeudenkäynnin osapuolille annetaan mahdollisuus esittää perustelunsa kaikissa jäsenvaltioissa hyväksytyin edellytyksin, vahvistetaan kansalaisten luottamusta asianmukaiseen oikeudenkäyttöön, jolloin myös viranomaisasolla on helpompaa poistaa valvontamenettelyt.

Tässä kehityksessä otetaan asianmukaisesti huomioon tulokset, joita on jo saavutettu oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa 29. toukokuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000 tultua voimaan.

2 Päätösten täytäntöönpanoa edistävien toimien tehokkuus

Muina liitännäistoimenpiteinä olisi pyrittävä siihen, että jossain jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa voitaisiin tehostaa.

Jotkin näistä toimista voisivat koskea erityisesti velallisten omaisuutta. Tuomioiden täytäntöönpano Euroopan unionissa voisi itse asiassa helpottaa, jos olisi mahdollista tietää tarkkaan velallisten taloudellinen tilanne. Olisikin syytä ryhtyä toimiin, jotta mahdollistettaisiin tarkkojen tietojen hankkiminen jäsenvaltioiden alueella olevan velallisen kaikesta omaisuudesta.

Tämäntyyppisiä toimia suunniteltaessa on otettava huomioon niiden mahdolliset vaikutukset tietosuojaan ja tiettyjen tietojen luottamuksellisuuteen siten, kuin niistä on säädetty jäsenvaltioiden kansallisissa lainsäädännöissä tai kansainvälisessä oikeudessa.

3 Siviilioikeudellisen yhteistyön parantaminen kokonaisuudessaan

Liitännäistoimenpiteisiin kuuluu myös siitä huolehtiminen, että vastavuoroisen tunnustamisen periaate toteutuu suotuisassa ilmapiirissä eli jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten välisen yhteistyön tehostuessa.

Toimenpideohjelmaan onkin kuuluttava liitännäistoimenpiteenä Euroopan oikeudellisen verkoston toteuttaminen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ⁽¹⁾.

Siihen on myös kuuluttava oikeusvälineen laatiminen jäsenvaltioiden tuomioistuinten yhteistyön tehostamiseksi todisteiden vastaanottamisessa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa ⁽²⁾.

Toimenpideohjelman on samoin käsitettävä keinojen luominen oikeussuojan saatavuuden lisäämiseksi. Tässä yhteydessä otetaan huomioon komission vuoden 2000 helmikuussa esittämän maksutonta oikeudenkäyntiä koskevan vihreän kirjan jatkotoimet, jotta voidaan tehdä aloitteita oikeusapua koskevissa, rajat ylittävissä tapauksissa.

Olisi hyvin tärkeää huolehtia myös siitä, että kansalaiset olisivat paremmin selvillä vastavuoroisessa tunnustamisessa noudatettavista säännöistä ⁽³⁾.

Lopuksi, vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen käyttöön ottoa voitaisiin helpottaa lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamisella.

III VAIHEET

MENETTELY

Yhteisössä vireillä oleville hankkeille on aina vaikeata asettaa määräaika, sillä liian lyhyet määräajat eivät ole realistisia ja liian pitkät taas turhauttavat jäsenvaltioita. Siksi onkin edettävä vaiheittain asettamatta tarkkoja aikarajoja mutta noudattaen kuitenkin seuraavia suuria linjoja:

⁽¹⁾ Komissio teki 25. syyskuuta 2000 ehdotuksen Euroopan oikeudellisen verkoston perustamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

⁽²⁾ Saksa on esittänyt ehdotuksen alan asetukseksi.

⁽³⁾ Euroopan oikeudellisen verkoston perustamista siviili- ja kauppaoikeuden alalla koskevassa komission ehdotuksessa säädetään yleisön tiedonsaannista.

1. Toimenpideohjelma pannaan täytäntöön heti kun on annettu Bryssel I -asetus, joka on keskeinen väline vastavuoroisen tunnustamisen alalla.
2. Ohjelmaan kuuluvat seuraavat neljä toiminta-aluetta:
 - Bryssel I -asetukseen kuuluvat siviili- ja kauppaoikeuden alat,
 - Bryssel II -asetukseen kuuluvat perheoikeuden alat sekä aviosuhteeseen perustumattomat perherakenteet,
 - aviovarallisuussuhteet ja avoparien eron varallisuus-oikeudelliset seuraukset,
 - testamentit ja perintöasiat.
3. Kullakin alalla määritetään välitavoitteet vaiheittaista etenemistä varten. Seuraavaan vaiheeseen ei voida siirtyä ennen edellisen saamista päätökseen ainakin keskeisiltä osiltaan (esimerkiksi neuvoston hyväksyntä jollekin oikeusvälineelle, vaikkei sitä käytännön syistä vielä olisikaan muodollisesti annettu). Tämä vaatimus ei saa estää nopeampaa etenemistä tietyillä aloilla.
4. Useita aloitteita voidaan tehdä samaan aikaan useilla aloilla.
5. Ohjelmassa mainittuihin liitännäistoimenpiteisiin voidaan tarvittaessa ryhtyä kaikilla aloilla ja ohjelman kaikissa vaiheissa.

EHDOTUKSET

A BRYSEL I -ASETUKSEEN JO KUULUVAT ALAT

1. vaihe

- Eurooppalainen täytäntöönpanoperuste riidattomille saataville.
- Vähäisiä vaatimuksia koskevien, rajat ylittäviä vaikutuksia omaavien riita-asioiden selvittämisen yksinkertaistaminen ja nopeuttaminen.
- Eksekvatuurimenettelyn poistaminen elatusvaateilta.

2. vaihe

Bryssel I -asetuksen tarkistus:

- tähänastisten tulosten huomioon ottaminen,
- eksekvatuurimenettelyn laajempi poistaminen,

- toimet pyynnön esittävässä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet, joihin kuuluu myös pankkitalletusten takavarikko).

3. vaihe

Eksekvatuurimenettelyn poistaminen Bryssel I -asetuksen käsitämlä aloilta.

B PERHEOIKEUS (BRYSEL II JA AVIOSUHTEESEEN PERUSTUMATTOMAT PERHERAKENTEET)⁽¹⁾

1. vaihe

- Eksekvatuurimenettelyn poistaminen tapaamisoikeudesta tehdyiltä päätöksiltä⁽²⁾.
- Aviosuhteeseen perustumattomia perherakenteita koskeva oikeusväline: Bryssel II -asetuksen järjestelyiden soveltaminen. Kyseeseen voi tulla uusi oikeusväline tai Bryssel II -asetuksen tarkistaminen sen soveltamisalan laajentamiseksi.
- Aikaisemmin hyväksytyn välineen tai hyväksytyjen välineiden soveltamisalan laajentaminen päätöksiin, joilla muutetaan avio- tai asumuseron yhteydessä määrättyjä lapsen huoltoa koskevia edellytyksiä.

2. vaihe

Kunkin aikaisemmin annetun välineen osalta:

- Bryssel I -asetuksen yksinkertaistettujen tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjen noudattaminen,
- toimet pyynnön esittävässä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet).

3. vaihe

Eksekvatuurimenettelyn poistaminen Bryssel II -asetukseen kuuluvilta aloilta ja aviosuhteeseen perustumattomilta perherakenteilta.

⁽¹⁾ Täsmennetään, että lasten huoltoa koskeviin päätöksiin liittyvien toimenpiteiden osalta (mukaan lukien tapaamisoikeutta koskevat päätökset) on otettava huomioon II B 1 kohdassa tarkoitettut liitännäistoimenpiteet, jotka koskevat lapsen edun huomioon ottamista ja lapsen asemaa menettelyssä.

⁽²⁾ Ranska on jo esittänyt aloitteen.

C AVIOVARALLISUUSSUHTEIDEN PURKAMINEN JA AVOPARIEN ERON OMISTUSOIKEUDELLISET SEURAUKSET**1. vaihe**

Laaditaan yksi tai useampia oikeusvälineitä tuomioistuinten toimivallasta, vastavuoroisesta tunnustamisesta ja päätösten täytäntöönpanosta asioissa, jotka koskevat aviovarallisuussuhteiden purkamista ja avoparien eron omistusoikeudellisia seurauksia. Sovelletaan Bryssel II -asetuksen järjestelyitä.

2. vaihe

Ensimmäisen vaiheen aikana laadittujen välineiden tarkistus:

- sovelletaan Bryssel I -asetuksen mukaisia yksinkertaistettuja tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjä,
- toimet pyynnön esittävässä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet).

3. vaihe

Eksekvatuurimenettelyn poistaminen laaditun välineen tai laadittujen välineiden käsittämiltä aloilta.

D TESTAMENTTI- JA PERINTÖASIA**1. vaihe**

Oikeusvälineen laatiminen tuomioistuinten toimivallasta, vastavuoroisesta tunnustamisesta ja päätösten täytäntöönpanosta testamentti- ja perintöasioissa. Sovelletaan Bryssel II -asetuksen järjestelyitä.

2. vaihe

Ensimmäisen vaiheen aikana laaditun välineen tarkistus:

- sovelletaan Bryssel I -asetuksen mukaisia yksinkertaistettuja tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjä,
- toimet pyynnön esittävässä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet).

3. vaihe

Eksekvatuurimenettelyn poistaminen laaditun välineen käsittämiltä aloilta.

E LIITÄNNÄISTOIMENPITEET

On jo ehdotettu kahta toimenpidettä, jotka on hyväksyttävä heti ohjelman käynnistyttyä:

- Todisteiden vastaanottamista koskeva väline.
- Euroopan oikeudellinen verkosto siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Lisäksi ohjelman kullakin alalla ja missä hyvänsä vaiheessa voidaan harkita seuraavia liitännäistoimenpiteitä:

- Riita-asoiden oikeudenkäynnin vähimmäissäännöt.
- Oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksianto koskevien sääntöjen tai vähimmäisvaatimusten yhdenmukaistaminen.
- Päätösten täytäntöönpanon helpottamistoimet, joiden avulla esimerkiksi voidaan määrittää velallisen koko omaisuus.
- Toimet oikeussuojan saatavuuden helpottamiseksi.
- Toimet yleisön tiedonsaannin helpottamiseksi.
- Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamistoimet.

OHJELMAN KÄYNNISTÄMINEN, SEURANTA JA PÄÄTÖKSEEN SAATTAMINEN

Ohjelman täytäntöönpano aloitetaan yhdellä tai useammalla alalla ensimmäisen vaiheen toimilla. Sitä jatketaan vaiheittain kuitenkin siten, että jollain alalla voidaan edetä muita nopeammin.

Viiden vuoden kuluttua ohjelman vahvistamisesta komissio esittää neuvostolle ja Euroopan parlamentille selvityksen sen täytäntöönpanosta. Komissio esittää neuvostolle ohjelman asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta aiheellisiksi katsomansa suositukset ja mainitsee, millä aloilla sen mielestä toimintaa olisi erityisesti tehostettava.

Komission laatimassa seurantaraportissa voitaisiin myös esittää suosituksia ohjelmaan alun perin kuulumattomista toimista, joiden mukaan ottaminen on myöhemmin osoittautunut tarpeelliseksi.

Toimenpideohjelman loppuun saattamisen tuloksena on yleinen eksekvatuurimenettelyn poistaminen.

Alat	Bryssel I	Bryssel II ja aviosuhteeseen perustumattomat perherakenteet	Aviovarallisuussuhteet ja avoparien eron varallisuus-oikeudelliset seuraukset	Testamentti- ja perintöasiat	Liitännäistoimenpiteet
Toimet	1. vaihe: Eurooppalainen täytäntöönpanoperuste riidattomia saatavia varten Vähäisiä vaateita koskevat oikeudenkäynnit Eksekvatuurimenettelyn poistaminen elatussaatavilta	1. vaihe: Eksekvatuurimenettelyn poistaminen tapamisoikeutta koskevilta päätöksiltä Aviosuhteeseen perustumattomia perherakenteita koskeva oikeusväline (erillinen väline tai tarkistettu Bryssel II) Hyväksytyn oikeusvälineen tai hyväksytyjen oikeusvälineiden soveltamisalan laajentaminen päätöksiin, joilla muutetaan lasten huollon toteuttamista koskevia edellytyksiä, jotka on vahvistettu avioeron tai asumuseron yhteydessä tehdyissä päätöksissä	1. vaihe: Yhden tai useamman oikeusvälineen laatiminen vastavuoroisesta tunnustamisesta aviovarallisuussuhteiden ja avoparien eron varallisuus-oikeudellisten seurausten alalla: Bryssel II -asetuksen järjestelyiden soveltaminen	1. vaihe: Oikeusvälineen laatiminen vastavuoroisesta tunnustamisesta testamentti- ja perintöasioissa: Bryssel II -asetuksen järjestelyiden soveltaminen	Todisteiden vastaanottamista koskeva oikeusväline Euroopan oikeudellisen verkoston toiminnan aloittaminen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa Riita-asioiden oikeudenkäynnin vähimmäisvaatimukset Oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantoa koskevien sääntöjen tai vähimmäisvaatimusten yhdenmukaistaminen Päätösten täytäntöönpanon helpottamistoimet, joiden avulla esimerkiksi voidaan määrittää velallisen koko omaisuus Oikeussuojan saatavuuden edistäminen Yleisön tiedonsaannin helpottaminen Lainvalinnan yhdenmukaistamiseen liittyvät toimenpiteet
	2. vaihe: Bryssel I -asetuksen tarkistaminen: – tähänastisten tulosten huomioon ottaminen – eksekvatuurimenettelyn laajempi poistaminen – toimet pyynnön esittävissä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet, myös pankkitalletusten takavarikko)	2. vaihe: Kunkin aiemmin hyväksytyn välineen osalta: – sovelletaan Bryssel I -asetuksen yksinkertaistettu ja tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjä – toimet pyynnön esittävissä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet)	2. vaihe: Ensimmäisen vaiheen aikana laadittujen välineiden tarkistus: – sovelletaan Bryssel I -asetuksen yksinkertaistettuja tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjä – toimet pyynnön esittävissä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet)	2. vaihe: Ensimmäisen vaiheen aikana laaditun välineen tarkistus: – sovelletaan Bryssel I -asetuksen mukaisia yksinkertaistettuja tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyjä – toimet pyynnön esittävissä valtiossa tehtyjen päätösten oikeusvaikutusten lisäämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa (väliaikainen täytäntöönpano ja turvaamistoimet)	
	3. vaihe: Eksekvatuurimenettelyn poistaminen kaikilta Bryssel I -asetuksen käsitteiltä aloilta	3. vaihe: Eksekvatuurimenettelyn poistaminen Bryssel II -asetukseen kuuluvilta aloilta ja aviosuhteeseen perustumattomilta perherakenteilta	3. vaihe: Eksekvatuurimenettelyn poistaminen laaditun välineen tai laadittujen välineiden käsitteiltä aloilta	3. vaihe: Eksekvatuurimenettelyn poistaminen laaditun välineen käsitteiltä aloilta	